

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
Одеський державний університет внутрішніх справ

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ДОТРИМАННЯ ПРАВ І СВОБОД
ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА В УМОВАХ
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО
РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ**

Колективна монографія

За загальною редакцією
А. В. Денисової

Видавництво
«Юридика»
2025

УДК 342.7:351.86"364"(477)

П68

Рецензенти:

Журавльов Дмитро Володимирович, заступник керівника Департаменту з питань громадянства, помилування, державних нагород — керівник управління з питань помилування Офісу Президента України, доктор юридичних наук, професор;

Катеринчук Іван Петрович, професор кафедри вогневої підготовки ОДУВС, доктор юридичних наук, професор;

Гаран Ольга Володимирівна, професор кафедри адміністративного права та господарського права Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, доктор юридичних наук, професор

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Одеського державного університету внутрішніх справ
(протокол № 12 від 30 вересня 2025 року)*

Правове регулювання дотримання прав і свобод людини та громадянина в умовах адміністративно-правового режиму воєнного стану : колективна монографія / Є. Львова, О. Жильцов, О. Пасько та ін. ; за заг. ред. А. В. Денисової. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2025. – 840 с.

ISBN 978-617-8574-56-7

Колективна монографія присвячена комплексному аналізу правового регулювання дотримання прав і свобод людини в умовах воєнного стану в Україні. У виданні осмислено трансформацію механізмів їх забезпечення з урахуванням викликів збройної агресії. Досліджено реалізацію державної політики у гуманітарній, безпековій, правоохоронній, судовій і соціальній сферах, проблеми захисту прав дітей, цивільного населення, військовополонених, а також питання інформаційної безпеки та OSINT. Монографія адресована науковцям, юристам і практикам.

УДК 342.7:351.86"364"(477)

ISBN 978-617-8574-56-7

© Авторський колектив, 2025

© ОДУВС, 2025

Зміст

Розділ 1. Правове забезпечення державної політики в гуманітарній сфері (Львова Є.)	5
Розділ 2. Адміністративно-правове регулювання свободи пересування та вільного обрання місця проживання за умов воєнного стану в Україні (Жильцов О.)	30
Розділ 3. Психічне здоров'я як фактор національної безпеки в Україні (Пасько О., Прудка Л.)	71
Розділ 4. Роль Національної поліції України у створенні єдиного безпекового простору держави (Матвеева Л.)	110
Розділ 5. Діяльність поліції щодо забезпечення прав і свобод людини на деокупованих територіях (Берендеева А.)	136
Розділ 6. Вплив Інтернету на права дітей протягом збройного конфлікту — зарубіжний досвід (Пядишев В., Форос Г.)	177
Розділ 7. Сучасні тенденції судового захисту прав і свобод людини в умовах воєнного стану (Шерстюк Г.)	217
Розділ 8. Правова, соціально-психологічна та медична допомога потерпілим від дій країни-агресорки особам з тимчасово окупованих територій (Вайда Т.)	259
Розділ 9. Роль дозвільної системи в забезпеченні прав і свобод людини в умовах воєнного стану (Пишна А., Ульянов О.)	313
Розділ 10. Адміністративна відповідальність за порушення прав і свобод під час воєнного стану (Сірко В.)	355
Розділ 11. Кримінально-правові аспекти дотримання основних прав і свобод військовополонених і цивільного населення в умовах воєнного стану (Колб О., Конопельський В.)	392

Розділ 12. Часові обмеження суб'єктивного права інтелектуальної власності: загальні та екзистенціальні умови (Маковій В.)	452
Розділ 13. Сутність організації та документування організованої злочинної діяльності підрозділами стратегічних розслідувань (Щурат Т.)	491
Розділ 14. Дотримання прав і свобод громадян під час здійснення оперативно-розшукової діяльності (Давиденко В.)	532
Розділ 15. Забезпечення оперативно-розшукової діяльності та негласних слідчих (розшукових) дій при виявленні та розкритті організованої злочинної діяльності в умовах воєнного стану (Поляков Є.)	576
Розділ 16. Аналіз та запобігання кримінальним правопорушенням в умовах загострення криміногенної обстановки (Бабенко А.)	622
Розділ 17. Дотримання прав та свобод людини державним бюро розслідувань під час військового стану (Козленко О.)	679
Розділ 18. Основні напрямки і завдання державної політики у сфері протимінної діяльності в умовах воєнного стану та під час відновлення України (Аносенков А., Коломієць Ю., Мукоїда Р., Проскурня Є.)	725
Розділ 19. OSINT та інформаційна безпека в умовах воєнного стану (Свиридюк Н., Афонін Д.)	766
Розділ 20. Використання OSINT у встановленні фактів воєнних злочинів та особи воєнних злочинців (Сіфоров О., Калугін В.)	811

Розділ 12

ЧАСОВІ ОБМЕЖЕННЯ СУБ'ЄКТИВНОГО ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: ЗАГАЛЬНІ ТА ЕКЗИСТЕНЦІАЛЬНІ УМОВИ

Віктор МАКОВІЙ

Одеський державний університет внутрішніх справ, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6847-2309>

Значимим засобом до вирішення проблем колізії різних інтересів, у тому числі приватного та публічного характеру, є конструкція обмеження права у розрізі реалізації таких інтересів з огляду на загальні та екзистенціальні умови буття. Останні безпосереднім чином відтворені в умовах правового режиму воєнного стану, за яких виникає загроза існуванню суспільства та людини.

Темпоральні величини завжди відігравали і продовжують відігравати вагомую роль у врегулюванні суспільних відносин незалежно від галузевої приналежності відповідних правових норм. Останні тенденції соціально-правового розвитку України спонукають до переосмислення і перегляду низки юридичних категорій, у тому числі і часу в межах відповідного правового інституту.

Право інтелектуальної власності є свого роду флагманом розвитку всієї юриспруденції в світі незалежно від публічної або приватноправової її складової, що пояснюється відомою часткою динамічності розвитку даної сфери правовідносин. Саме в межах відносин інтелектуальної власності виникає питання гармонійного поєднання приватного інтересу автора та інших уповноважених суб'єктів такого права й публічного інтересу суспільства. У зв'язку з цим постає необхідність прискіпливого дослідження місця правового часу в механізмі обмеження суб'єктивного права інтелектуальної власності як засобу до вирішення проблемних питань співвідношення приватних та публічних інтересів у наведених взаєминах.

Серед вчених, які в тій чи іншій мірі здійснювали дослідження часу в межах правового регулювання відносин щодо результатів творчої та інтелектуальної діяльності необхідно відзначити таких як: В.В. Луць, Р.Б. Шишка, Т.М. Вахонева, Д.О. Маріц, І.Г. Оборотов, О.М. Мельник, О.О. Підпригора та ін. При цьому слід зауважити, що наявність досліджень у цій сфері не вносить ясності та однозначності з огляду на досить поширену, а іноді й суперечливу нормативну базу.

У зв'язку з цим постає проблема визначення сутності часу в якості засобу до обмеження суб'єктивного права інтелектуальної власності, встановлення його правового походження, характеристики обставин, що є підставою до виникнення відповідного різновиду права інтелектуальної власності залежно від результату творчої, інтелектуальної діяльності.

Часові величини в межах права інтелектуальної власності можуть бути розглянуті в розрізі наступних етапів існування суб'єктивного права інтелектуальної власності: 1) виникнення; 2) здійснення; 3) припинення. Поряд з цим ґрунтовано видається думка автора щодо природи правового часу як обмеження відповідного суб'єктивного цивільного права, що є елементом механізму правового регулювання, встановленого законодавством, договором, рішенням суду, звичаєм ділового обороту в інтересах інших осіб¹.

В умовах правового режиму воєнного стану поряд з наведеними темпоральними конструкціями до обмеження права інтелектуальної власності посеред інших прав особи залучаються й інші правові механізми, які надають можливість сформулювати компромісний варіант вирішення конфлікту інтересів творців, користувачів та суспільства.

¹ Маковій В.П. *Правова природа темпоральних величин як засобу до обмеження цивільних прав та обов'язків. П'ять юридичні диспути з актуальних проблем приватного права присвячені пам'яті Є.В. Васьковського* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (до 150-річчя Одеського національного університету ІІ. Мечникова), 22 травня 2015 року. Одеса : Астропринт, 2015. С. 160.

1. Термін серед темпоральних обмежень суб'єктивного права інтелектуальної власності

Розгляд правового часу через призму обмеження суб'єктивного права інтелектуальної власності в цілому узгоджується з нормативними приписами, що входять до структури права інтелектуальної власності як підгалузі цивільного права. Дійсно, на прикладі положень Закону України «Про авторське право і суміжні права» маємо наступне. Норми ст. ст. 22–28 Закону містять деталізацію підстав та змісту обмеження авторського права, що полягає у можливості використання творів без згоди автора, в той час як ст. 32 розкриває сутність переходу творів у суспільне надбання після спливу строку дії авторського права, під яким розуміється вільне використання творів за умови дотримання особистих немайнових прав автора. Тобто маємо прояв часу саме як елементу правового механізму, що забезпечує паритет між приватним інтересом автора та публічним інтересом суспільства, що прагне отримати у використанні відповідний об'єкт права інтелектуальної власності.

В українській цивілістиці часові величини представлені двома взаємовиключними поняттями: строк і термін. Визначальною особливістю вітчизняного законодавства є розгляд часових категорій в розрізі юридичного змісту права інтелектуальної власності на відміну, наприклад, від молдавського законодавства, де виключні права займають пріоритетне значення, а інші мають факультативний характер згідно ст. 301 ЦК Молдови.

При цьому поняття «термін» як часова величина є специфічною юридичною категорією, що простежується в неоднозначності його використання як в науці, так і на практиці². Дослідження законодавства країн сучасності (розділ 4 книги 1 Німецького

² Луць В.В. Строки і терміни у цивільному праві : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2013. С. 23–24.

цивільного укладення, титул XX книги 3 Кодексу Наполеона, розділ 4 книги 1 Цивільного кодексу Грузії, розділ V Цивільного кодексу Азербайджанської Республіки) дає можливість дійти висновку, що на відміну від Цивільного кодексу України (далі — ЦК України) в перерахованих країнах відсутнє виділення окремо такої величини як термін. ЦК України за своїм змістом, окрім визначення, оперує поєднаною часовою категорією строк (термін), що створює певні суперечності при використанні відповідних понять (ст. ст. 530, 538, 590, 1146).

В нормативних приписах права інтелектуальної власності термін відображений наступним чином. Найбільш поширеним є підхід, згідно якого термін як різновид темпоральної величини представлений безпосередньо моментом виникнення права інтелектуальної власності в уповноваженої особи залежно від конкретного результату творчої, інтелектуальної діяльності. Зокрема, за наслідками співставлення положень ч. 2 ст. 251 ЦК України, де під терміном необхідно розуміти момент часу, з настанням якого пов'язана дія або подія, що має юридичні наслідки, і ч. 1 ст. 437 ЦК України, де моментом виникнення авторського права є момент створення твору, дійдемо саме такого висновку. При цьому, очевидно, наведеним юридичним фактом є відповідна дія суб'єкта, тобто створення відповідного твору, і згідно ч. 3 ст. 9 Закону України «Про авторське і суміжні права» будь-який інший юридичний факт, як-то реєстрація твору або спеціальне його оформлення, не потрібний.

Під створенням твору в цивілістиці прийнято розуміти представлення такого об'єкта інтелектуальної власності в об'єктивній формі, сприйманій іншими учасниками цивільних правовідносин³. При цьому, наприклад Закон Грузії «Про авторські та суміжні права» у ст. 9 розуміє під виразом у об'єктивній формі твору саме можливість його сприйняття та репродукції, тобто багаторазового

³ Цивільне право України: Академічний курс : підруч. У двох томах / за заг. ред. Я.М. Шевченко Київ : Ін Юре, 2003 р. Кн. 1. С. 403.

відтворення. У дослідженнях прийнятною є думка щодо особливостей об'єктивної форми вираження певних творів, як-то винятково матеріальної форми у сфері образотворчого мистецтва, а також спеціальної сукупності фактів, що є передумовою виникнення спів-авторства та права слідування як складової змісту авторського права⁴. Тобто термін в якості моменту виникнення авторського права може бути представленим як загальна часова величина за умови відповідної об'єктивації результату творчої діяльності, або ж як спеціальна — при необхідності присутності поряд з цим також і інших юридичних фактів. Зокрема, спеціальним терміном виникнення авторського права є момент правомірного опублікування твору під псевдонімом або анонімно (ч. 3 ст. 31 Закону України «Про авторське право та суміжні права», ст. 32 Закон Грузії «Про авторські та суміжні права»).

Послідовну позицію з приводу даного виду правового часу займає міжнародне законодавство, де за ст. 7 Бернської конвенції 1886 року загальним терміном виникнення авторського права є момент створення твору, а спеціальним — момент правомірного подання твору у формі доступній до загального відома. При цьому щодо окремих творів, наприкладі кінематографічних, фотографічних, а також творів, створених у співавторстві, передбачені певні особливості.

Таким, що заслуговує на увагу, є дослідження моменту надання правової охорони вітчизняним законодавством певним творам, які вирізняються низкою спеціальних ознак як об'єкт авторського права, наприкладі комп'ютерної програми⁵ та наукового твору⁶.

⁴ Чурпіта Г.В. Авторське право на твори образотворчого мистецтва : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2003. С. 9, 10, 13.

⁵ Петренко С.А. Правова охорона комп'ютерної програми як об'єкта інтелектуальної власності: шляхи розвитку : автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2010. 19 с.

⁶ Денисова Р.О. Право інтелектуальної власності на твір науки (авторсько-правовий аспект) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Харків, 1999. 21 с.

Для наведених об'єктів правової охорони серед сукупності юридичних фактів, що спричиняють виникнення авторського права, виокремлено поряд зі створенням шляхом подання у об'єктивованій формі придатність до використання в комп'ютері чи іншому електронному пристрої з метою обробки відповідного масиву інформації задля досягнення визначеного результату — щодо першого, або ж наділення відповідним змістом такого твору, що відповідав би ознакам наукового — щодо другого.

Для суміжних прав моментом виникнення суб'єктивного права інтелектуальної власності відповідно до ст. 451 ЦК України є: перше здійснення виконання, перша трансляція передачі (програми) організації мовлення, вироблення фонограми або відеограми. Водночас колишня редакція Закону України «Про авторське та суміжні права» пов'язувала момент виникнення суміжного права з фактом виконання твору, виробництвом фонограми або відеограми, а також з оприлюдненням передачі організації мовлення. Тобто наявне було двояке розуміння сутності виникнення суміжного права як темпоральної величини, що аж ніяким чином не сприяє ясності й однозначності подальшого правозастосування визначених норм згідно вимог рішень Конституційного Суду України від 22 вересня 2005 року № 5-рп/2005, від 29 червня 2010 року № 17-рп/2010, від 22 грудня 2010 року № 23-рп/2010, від 11 жовтня 2011 року № 10- рп/2011.

За ЦК Грузії чітко розмежовано правове регулювання суміжних прав, де перевага надається спеціальному закону (ст. 1017). Так, згідно ст. 57 Закону Грузії «Про авторські та суміжні права» момент виникнення суміжних прав щодо виконання безпосередньо пов'язується з першим виконанням, щодо фонограми та відеограми — першим записом, щодо програми організації мовлення — першою передачею її в ефір чи по кабелю.

За ст. 989 ЦК Республіки Казахстан у якості загального терміну виникнення суміжного права розглядається момент часу, пов'язаний з відповідною поведінкою суб'єкта, що відображена у тій чи іншій

формі вперше. Так, щодо виконання — це альтернативна дія виконавця, що проявляється у здійсненні виконання, його запису, повідомленні в ефір або по кабелю, щодо фонограми — у здійсненні запису, щодо передачі організації ефірного чи кабельного мовлення — у повідомленні відповідних передач в ефір чи по кабелю.

Сутність розуміння моменту виникнення суміжного права за вітчизняним законодавством можна з'ясувати взявши до уваги філологічне розуміння наведених понять. Так, за змістом тлумачного словника «виготовлення» означає створення чи складання (про діловий документ, твір), «виконання» — відтворення для слухачів або глядачів якого-небудь твору, «виробництво» — виготовлення, вироблення предметів, матеріалів і т. ін., «здійснення» — запровадження, втілення в життя, надання дійсності чи реальності або ж виконання чи вироблення чого не-будь, «оприлюднення» — здійснення у присутності людей⁷. Таким чином, виходячи з наведеного формулювання, необхідно дійти висновку про тотожність використаних понять за Кодексом та Законом, однак з деякими зауваженнями. Зокрема, спірним є ототожнення понять «здійснення» та «оприлюднення», яке впливає зі змісту моменту виникнення права інтелектуальної власності на передачу (програму) організації мовлення. Оскільки за наведеним законодавством інших країн в якості визначальної дії для цього об'єкта визнано повідомлення в ефір, тобто фактично оприлюднення, то перевагу необхідно надати саме останньому. Подібна думка має обґрунтування з огляду на співставлення змісту понять «здійснення» та «оприлюднення», оскільки здійснення у наведеному контексті може й не передбачати оприлюднення, як наприклад запис такого об'єкта без залучення відповідного загалу.

Більше того, положення ЦК України необхідно було б узгодити з нормами Міжнародної конвенції про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення (Римська конвенція)

⁷ Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. С. 131, 137, 149, 455, 850.

від 26 жовтня 1961 року, де виникнення суміжних прав пов'язане з виконанням, записом, передачею в ефір як формами легітимаційної поведінки виконавця, виробника фонограми, організації мовлення (ст. 14). Безумовно, певні міркування були враховані та відображені у положеннях нового Закону України «Про авторське право і суміжні права», хоча частина висловлених зауважень потребує подальшого опрацювання й врахування у законотворчій діяльності.

Право промислової власності як різновид права інтелектуальної власності у сфері науково-технічної діяльності виникає з моменту отримання патенту на винахід, корисну модель, та свідоцтва на промисловий зразок відповідно до ст. 462 ЦК України. Проте, ч. 4 ст. 6 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» і ч. ч. 3-5 ст. 465 ЦК України поширюють правову охорону і момент виникнення відповідного права промислової власності в контексті складового виключного права на більш ранній час, а саме, на дату подачі заявки на винахід в установленому порядку Національному офісу інтелектуальної власності (НОІВ). При цьому з урахуванням ч. 1 ст. 465 ЦК України виникнення майнових прав на об'єкт права промислової власності пов'язано з датою, наступною за датою їх державної реєстрації. Остання норма вельми вузько тлумачиться як надання правової охорони так званим секретним об'єктам інтелектуальної діяльності в науково-технічній сфері, з чим не можна погодитись⁸.

Водночас, наявна думка, що розподіляє момент виникнення права промислової власності з огляду на особисту немайнову чи майнову складову його змісту, де обставини виникнення першої групи визначаються як первинні⁹. Так, пропонується виникнення

⁸ Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар. / за ред. Є.О. Харитонова, О.М. Калітенко. Харків: Одиссей, 2004. С. 340–341.

⁹ Басай О.В. Первинні підстави виникнення прав інтелектуальної власності. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»* : зб. наук. пр. / редкол.: С. В. Ківалов (голов. ред.), В. М. Дрьомін (заст. голов. ред.), Ю. П. Аленін та ін. Одеса : Юрид. л-ра, 2012. Т. 12. С. 385.

особистих немайнових прав у винахідника, автора корисної моделі, промислового зразка пов'язувати зі створенням відповідного об'єкта промислової власності, а виключні майнові права — безпосередньо з проведенням реєстрації та отриманням патенту (свідоцтва). Подібна теза є хибною бо не відповідає природі виникнення права інтелектуальної власності (ст. ст. 422-425 ЦК України), змісту права промислової власності в залежності від об'єкта (ст. ст. 459, 460, 461 ЦК України) та сутності права попереднього користувача (ст. 470 ЦК України). Наведені норми викликають суперечливі міркування у цивілістиці щодо моменту виникнення права промислової власності навіть в межах одного дослідження¹⁰. При цьому слушною є думка, що виникнення права промислової власності пов'язане безпосередньо з визнанням патентоздатним відповідного об'єкта, що засвідчується легітимаційним документом (патентом або свідоцтвом), однак з метою поширення такої правової охорони на весь час існування відповідного результату інтелектуальної діяльності відбувається зворотна дія правової охорони в часі, як наслідок визнання чинності права промислової власності з моменту подання заявки.

На переконання Я.Г. Вороніна запропоноване тлумачення змісту цивільного законодавства не відповідає сутності суб'єктивного права промислової власності, яке суб'єкт може реалізувати лише з моменту отримання патенту (свідоцтва), що потребує відповідних законодавчих редагувань¹¹. Наведене може бути спростоване за аналогією з огляду на зміст ч. 5 ст. 1268 ЦК України, яка поширює повноваження спадкоємця на період до прийняття спадщини.

Все викладене має право на відповідне тлумачення та розробку у контексті іншої підстави виникнення права промислової власності, детермінованої у положеннях абзацу другого ч. 4 ст. 6 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі». Так,

¹⁰ Луць В.В. Строки і терміни у цивільному праві : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2013. С. 93–94.

¹¹ Воронін Я.Г. Цивільно-правова охорона винаходів в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2009. С. 9–10.

в межах наведеної норми поширена правова охорона зазначених результатів творчої, інтелектуальної діяльності щодо моменту виникнення відповідного права промислової власності в контексті складового виключного права на більш ранній час, ніж дата подачі заявки на винахід в установленому порядку НОІВ, а саме на дату подання міжнародної заявки. Наведене обумовлюється наявністю факту подачі заявки до НОІВ на підставі міжнародної заявки.

Подібним чином, право інтелектуальної у сфері селекційних досягнень (ст. 488 ЦК України), відносно топології інтегральної мікросхеми (ст. 475 ЦК України) виникає з дати, наступної за датою їх державної реєстрації. Стосовно раціоналізаторської пропозиції право інтелектуальної власності виникає з моменту її визнання відповідною організацією згідно ст. 481 ЦК України. При цьому, очевидно, подібним терміном є дата ухвалення рішення органом або представником, через яких юридична особа здійснює свою правосуб'єктність¹².

Терміном виникнення права інтелектуальної власності на комерційне найменування є дата першого використання цього найменування, на торговельну марку і географічне найменування — момент подачі заявки і державної реєстрації відповідних майнових прав, а щодо комерційної таємниці — з датою набуття відповідною інформацією ознак такого об'єкту.

Наукове відкриття як об'єкт нетрадиційної інтелектуальної діяльності в межах глави 38 ЦК України не отримало належної правової регламентації, однак зі змісту ст. 457 ЦК України та одного з варіантів законопроекту про його правову охорону необхідно дійти наступного висновку¹³. По-перше, виникнення права інтелектуальної власності на такий об'єкт пов'язане згідно Кодексу з його

¹² Черпахин Б.Б. Волеобразование и волеизъявление юридического лица. *Правоведение*. 1958. № 2. С. 50.

¹³ Про охорону прав на наукові відкриття: проект Закону від 25 травня 2006 року № 0926. *Верховна Рада України*. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=27373.

відповідністю визначеним умовам: встановлення таких закономірностей, властивостей та явищ матеріального світу, які вносять докорінні зміни у рівень наукового пізнання, їх новизна (невідомість раніше) та об'єктивне існування. По-друге, законопроект безпосередньо побудований подібно легітимації уповноважених осіб щодо сортів рослин як результатів інтелектуальної діяльності. Момент виникнення права інтелектуальної власності щодо наукового відкриття розмежовано за змістом — особисті немайнові права виникають з дати пріоритету наукового відкриття, а майнові — з дати, наступної за датою їх державної реєстрації.

Така позиція в певній мірі відповідає правовій природі наукового відкриття та змісту поняття «пріоритет наукового відкриття» як дати, за якою вперше сформульовано положення, яке заявлено в якості наукового відкриття, чи дати оприлюднення зазначеного положення. Однак, альтернативне визначення вказаного терміну має дещо суперечливий характер, оскільки формулювання відповідного положення, що входить у зміст наукового відкриття, має сенс, а відповідно й повинно бути забезпеченим правовою охороною, саме з моменту його публічного подання.

2. Строк (термін) серед темпоральних обмежень суб'єктивного права на літературний твір

Право людини на результати творчої та інтелектуальної власності віднайшло безпосереднє відображення у нормах міжнародного та вітчизняного законодавства. Конституція України у ст. ст. 41, 54 визнає право кожного на володіння, користування та розпорядження результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності, держава гарантує свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості, право кожної особи на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності, захист такого права, а також моральних та матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної власності.

Безумовно, питання правової охорони права інтелектуальної власності постало в новій площині після обрання Україною європейського вектору розвитку і приєднання до Світової організації торгівлі та інших міжнародних організацій в сфері обігу результатів творчої, інтелектуальної діяльності. Вагома частина норм цього законодавства приділяє окрему увагу захисту обігу літературних творів як форми прояву внутрішнього світу їх творців.

Літературний твір як одна з перших форм прояву творчої діяльності людини завжди посідав одне з чільних місць серед предметів дослідження об'єктів права інтелектуальної власності. Часові межі здійснення будь-якого суб'єктивного цивільного права забезпечують цивілізоване співіснування різних учасників суспільних правовідносин на користь цивільному обороту в цілому. Наведені міркування створюють передумови до зосередження уваги в межах даного виступу на питанні з'ясування сутності темпорального обмеження суб'єктивного права інтелектуальної власності щодо літературного твору.

По-перше, вбачається за необхідне надання характеристики поняттю «літературний твір» з огляду на приписи чинного законодавства та відповідні міркування вчених-цивілістів. Застосовуючи системно-структурне тлумачення у розрізі встановлення змісту такого поняття дійдемо висновку, що і ст. 433 ЦК України, і ст. 6 Закону України «Про авторське право і суміжні права» до об'єктів авторського права відносять будь-які твори, але саме у галузі науки, літератури і мистецтва. Хоча буквальне тлумачення норм першої з наведених статей наводить на думку виходу за межі вказаних галузей людської діяльності, однак звернення до категорії загального та спеціального законодавства, якими є за таких обставин ЦК України та названий Закон, приводить до протилежного висновку.

Більше того, в літературі є декілька точок зору на літературний твір серед об'єктів авторського права. Зокрема, на думку Ю. Бурим пропонується розглядати літературний твір в якості результату

творчої діяльності людини в галузі літератури, науки та мистецтва, що відображений у відповідній об'єктивній формі. При цьому галузь літератури, науки й мистецтва розглядається як одна галузь людської діяльності, в якій родовим поняттям є саме категорія «мистецтво»¹⁴. Точка зору І. Петренка з цього питання ґрунтується на множинності сфер людської діяльності, де створюються об'єкти авторського права, серед яких літературний твір набуває окремого забарвлення через пов'язаність з унікальною можливістю людини говорити¹⁵. Останнє міркування має сенс з огляду на зміст поняття «літературний твір» у ст. 2 Бернської конвенції про охорону літературних та художніх творів, які наділені ознакою об'єктивації (матеріального втілення), новизни, оригінальності, та отримали відповідну правову охорону. Тому під літературним твором слід розуміти саме результат творчої діяльності словесного змісту, який має художню, публіцистичну або наукову цінність і відповідає критеріям новизни, оригінальності та виражений в об'єктивній формі, а також отримав відповідну правову охорону.

По-друге, в українській цивілістиці часові величини представлені двома взаємовиключними поняттями: строк і термін. Визначальною особливістю вітчизняного законодавства є розгляд часових категорій в розрізі юридичного змісту права інтелектуальної власності на відміну, наприклад, від вище наведеного зарубіжного законодавства.

При цьому поняття «термін» як часова величина є специфічною юридичною категорією, що простежується в неоднозначності його використання як в науці, так і на практиці¹⁶. Дослідження

¹⁴ Бурим Ю.О. Поняття та ознаки літературного твору. *Від громадянського суспільства — до правової держави* : тези VIII Міжнародної наукової Internet-конференції студентів та молодих вчених. Харків : Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, 2013. С. 76.

¹⁵ Петренко І. Правова характеристика літературного твору як об'єкта авторського права. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2014. № 6. С. 41–42.

¹⁶ Луць В.В. Строки і терміни у цивільному праві : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2013. С. 23–24.

законодавства країн сучасності (розділ 4 книги 1 Німецького цивільного укладення, титул XX книги 3 Кодексу Наполеона, розділ 4 книги 1 Цивільного кодексу Грузії, розділ V Цивільного кодексу Азербайджанської Республіки) дає можливість дійти висновку, що на відміну від ЦК України в перерахованих країнах відсутнє виділення окремо такої величини як термін. ЦК України за своїм змістом, окрім визначення, оперує поєднаною часовою категорією строк (термін), що створює певні суперечності при використанні відповідних понять.

В нормативних приписах авторського права за вітчизняним законодавством термін відображений наступним чином. Зокрема, термін як різновид темпоральної величини представлений безпосередньо моментом виникнення авторського права в уповноваженій особі залежно від конкретного результату творчої, інтелектуальної діяльності. Зокрема, за наслідками співставлення положень ч. 2 ст. 251 ЦК України, де під терміном необхідно розуміти момент часу, з настанням якого пов'язана дія або подія, що має юридичні наслідки, і ч. 1 ст. 437 ЦК України, де моментом виникнення авторського права щодо літературного твору є момент створення твору, дійдемо саме такого висновку.

З питання виникнення права інтелектуальної власності на літературний твір необхідно долучитись до положень міжнародного законодавства, де за ст. 7 Бернської конвенції 1886 року загальним терміном виникнення авторського права є момент створення твору, а спеціальним — момент правомірного подання твору у формі доступній до загального відома. При цьому щодо творів, створених у співавторстві, передбачені певні особливості.

Разом з тим, у літературі не безпідставно вказується на специфіку виникнення авторського права на комп'ютерну програму як різновиду літературного твору, а саме включення до сукупності юридичних фактів, з якою пов'язано виникнення такого права, окрім подання у об'єктивованій формі — придатності до використання в комп'ютері чи іншому електронному пристрої з метою

обробки відповідного масиву інформації задля досягнення визначеного результату¹⁷.

На стадії здійснення авторського права на літературний твір прийнято розрізняти відповідний строк здійснення цивільного права та інтересу, який для наведеного об'єкта права інтелектуальної власності складає час з моменту виникнення відповідного права, а також 70 років, що обліковуються з 1 січня, наступного за роком смерті автора чи останнього із співавторів, що пережив інших співавторів. Наведений у ст. 446 ЦК України різновид цивільного-правового строку є загальним, в той час як ст. 31 Закону доповнює його спеціальними видами строку: 1) для творів, оприлюднених анонімно або під псевдонімом — 70 років після того, як твір був оприлюднений; 2) для творів, які оприлюднюються частинами — зазначений строк визначається окремо щодо кожної опублікованої частини; 3) для творів, помертньо реабілітованих авторів — 70 років після їх реабілітації; 4) для творів, вперше опублікованих після смерті автора протягом 30–70 років від дати правомірного опублікування; 5) для не оприлюднених творів, строк правової охорони для яких сплив, вперше опублікованих іншою особою окрім автора, який не відомий — 25 років від моменту оприлюднення. Наведена риса темпоральних меж застосовується лише для майнових прав, в той час немайнові права є безстроковими.

Тобто маємо прояв часу саме як елементу правового механізму, що забезпечує паритет між приватним інтересом автора та публічним інтересом суспільства, що прагне отримати у використанні відповідний об'єкт права інтелектуальної власності на прикладі літературного твору¹⁸.

¹⁷ Петренко С.А. Правова охорона комп'ютерної програми як об'єкта інтелектуальної власності: шляхи розвитку : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2010. 19 с.

¹⁸ Маковій В.П. Термін серед темпоральних обмежень суб'єктивного права інтелектуальної власності. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 4. С. 122–126.

Наведені міркування окреслюють значимість часових величин в ролі засобу до обмеження авторського права щодо літературного твору та надають можливість дійти певних висновків.

3. Термін серед темпоральних обмежень суб'єктивного права на торговельну марку та географічне зазначення

Торговельні марки поряд з географічними зазначеннями в числі інших засобів індивідуалізації товарів та послуг завжди відігравали значиму роль, що безпосередньо відображено в міжнародній угоді «Про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності» (далі — Угода ТРІПС), Законі України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» та Законі України «Про правову охорону географічних зазначень». Наведене стало передумовою внесення відповідного нормативного матеріалу й до ЦК України. У зв'язку з цим розглянемо сутність темпорального обмеження суб'єктивного права інтелектуальної власності щодо зазначених результатів творчої, інтелектуальної діяльності.

У випадку торговельної марки моментом виникнення відповідного права інтелектуальної власності є дата, наступна за датою подання заявки до Установи (ст. 496 ЦК України у попередній редакції), у той час як редакція цієї ж норми після 2020 року пов'язує даний момент безпосередньо з датою подання такої заявки в установленому порядку. При цьому обидва варіанти наведеного унормування передбачають виключення із загального правила, якщо таке безпосередньо відображено у приписах закону.

Згідно ч. 3 ст. 5 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» набуття права на торговельну марку засвідчується свідоцтвом, а строк дії свідоцтва починає відлік з дати подання наведеної заявки. У вказаній дефініції моменту виникнення права на торговельну марку за різними редакціями ЦК України та спеціальним законом простежується на перший погляд невідповідність, яка нівелюється за наслідками системно-структурного тлумачення

загальних правил перебігу та обчислення строків і термінів, зокрема в частині початку перебігу цивільно-правового строку, з урахуванням змісту ст. 253 ЦК України, де під таким розуміється наступний день після відповідної календарної дати або настання події, з якою пов'язано його початок.

Певним виключенням з даного правила наділяє такі суспільні відносини ч. 3 ст. 494 ЦК України, яка на розвиток положень Угоди ТРІПС не вимагає подання наведеної заявки в межах національного правового режиму з метою набуття права інтелектуальної власності на торговельну марку, що має міжнародну реєстрацію або визнана в установленому законом порядку добре відомою.

Дата подання заявки як відповідна дія, що має юридичне значення безпосередньо визначена у ст. 8 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», яка ототожнюється з датою одержання матеріалів НОІВ. При цьому, очевидно, наведеним юридичним фактом, який засвідчує подання заявки, є відповідна дія суб'єкта щодо подання сукупності матеріалів: клопотання у довільній формі про реєстрацію знака, викладеного українською мовою; відомостей про заявника та його адресу, викладених українською мовою; достатньо чіткого зображення позначення, що заявляється; переліку товарів і послуг, для яких заявляється такий торговельний знак.

Більше того наведене законодавство, на прикладі положень пунктів 10 та 11 ст. 10 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» містить деталізацію правового режиму поняття «дата подання заявки» за умов: 1) відповідності матеріалів заявки встановленим вимогам, наявності факту сплаченого збору; 2) виправлення матеріалів за наслідками вказаних НОІВ недоліків у поданих матеріалах.

На відміну від торговельної марки в межах одного виду права інтелектуальної власності терміном виникнення права інтелектуальної власності на комерційне найменування є дата першого використання цього найменування, на географічне зазначення — момент державної реєстрації відповідних майнових прав, а щодо

комерційної таємниці — дата набуття відповідною інформацією ознак такого об'єкту.

На стадії здійснення права на торговельну марку прийнято розрізняти відповідний строк здійснення цивільного права та інтересу, який для наведеного об'єкта права інтелектуальної власності складає 10 років, а за умови відповідної оплати може бути подовженим невизначену кількість разів на час, кратний 10 рокам.

При цьому необхідно звернути увагу на можливість дострокового припинення правової охорони права на торговельну марку як за суб'єктивних, так і об'єктивних причин, визначених зокрема у ст. 18 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг»¹⁹. До таких обставин необхідно віднести відмову власника свідоцтва (від дати публікації відомостей про це у офіційному бюлетені НОІВ), набрання чинності рішенням суду у зв'язку з перетворенням знака в позначення, що стало загальноновживаним як позначення товарів і послуг певного виду після дати подання заявки (з моменту набрання чинності рішенням суду), сплив п'яти років від дати публікації відомостей про видачу свідоцтва, на протязі яких не використовується торговельна марка (з моменту набрання чинності рішенням суду про припинення дії свідоцтва).

З приводу останньої підстави припинення чинності права на торговельну марку необхідно вказати на дві важливі особливості його темпорального обмеження. По-перше, не зовсім коректно пов'язувати перебіг п'ятирічного строку перебігу невикористання права на торговельну марку з датою публікації відомостей про видачу свідоцтва, оскільки виникнення такого права пов'язане з іншою наведеною обставиною. По-друге, поважність причини невикористання торговельної марки в рамках наведених темпоральних меж має неабияке значення, що не безпідставно дає можливість визначити такі факти, що мають реабілітаційне значення для власника

¹⁹ Піхурець О.В. Охорона прав на торговельну марку (цивільно-правовий аспект) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Харків, 2005. С. 13–14.

свідоцтва: обставини, що перешкоджають використанню знака незалежно від волі власника свідоцтва, такі як обмеження імпорту чи інші вимоги до товарів і послуг, встановлені законодавством; можливість введення в оману щодо особи, яка виробляє товари або надає послуги, під час використання знака особою, що звернулася до суду, чи іншою особою щодо товарів і послуг, відносно яких висунута вимога про припинення дії свідоцтва.

У випадку географічного зазначення виникнення відповідного права інтелектуальної власності є дата, наступна за датою державної реєстрації (ст. 504 ЦК України), в той час як з приводу торговельної марки — це дата подання заявки до НОІВ (ст. 496 ЦК України). При цьому необхідно звернути увагу на диференціацію моменту виникнення права інтелектуальної власності на географічне зазначення у змісті Закону, де виокремлюються особливості виникнення відповідних повноважень на такий об'єкт права інтелектуальної власності з огляду на первісність його виникнення та використання або ж похідний характер такого. Так, вказується на темпоральні межі чинності легітимаційного документа щодо географічного зазначення — свідоцтва на право використання, що посвідчує реєстрацію наведеного права, де початковим моментом є: 1) дата подання заявки на реєстрацію географічного зазначення; 2) дата подання заявки на внесення до Реєстру відомостей щодо осіб, яким надано право на використання раніше зареєстрованого цього зазначення походження товару. При цьому, обидва терміни безпосередньо пов'язані з обов'язковою сплатою державного мита в якості додаткової умови.

У відповідності до Закону України «Про охорону географічних зазначень» момент виникнення права інтелектуальної власності на такий об'єкт права інтелектуальної власності теж пов'язаний з датою реєстрації географічного зазначення, у той час як попередня редакція закону пов'язувала цей факт з поданням заявки на реєстрацію відповідного об'єкта. У вказаних дефініціях моменту виникнення права на географічне зазначення відповідним чином простежується на перший погляд невідповідність, яка нівелюється за наслідками

системно-структурного тлумачення загальних правил перебігу та обчислення строків і термінів, зокрема в частині початку перебігу цивільно-правового строку, з урахуванням змісту ст. 253 ЦК України, де під таким розуміється наступний день після відповідної календарної дати або настання події, з якою пов'язано його початок. Вочевидь останні міркування мають бути використанні й до тлумачення змісту наведених норм щодо географічного зазначення.

Викладене створює передумови до поширення загального правового режиму виникнення права інтелектуальної власності на географічне зазначення, що застосовується у випадках проходження відповідної легітимізаційної процедури для отримання правової охорони прав на об'єкт права інтелектуальної власності, де за початковий момент береться саме дата, наступна за датою подання заявки на реєстрацію за умови її позитивного вирішення.

Певним виключенням з наведених правил щодо торговельної марки наділяє такі суспільні відносини ч. 3 ст. 494 ЦК України, яка на розвиток положень Угоди ТРІПС не вимагає подання наведеної заявки в межах національного правового режиму з метою набуття права інтелектуальної власності на торговельну марку, що має міжнародну реєстрацію або визнана в установленому законом порядку добре відомою. В той час як з приводу географічного зазначення маємо протилежні міркування, які відображені і ст. 16 Закону України «Про охорону географічних зазначень», і в ч. 9 ст. 24 Угоди ТРІПС. Останні пов'язані з отриманням міжнародно-правової охорони таких засобів індивідуалізації товарів та послуг лише за умови проходження відповідної реєстраційної процедури на національному рівні²⁰.

Дата подання заявки як відповідна дія, що має юридичне значення безпосередньо визначена у ч. 9 ст. 10 Закону України «Про охорону географічних зазначень», яка ототожнюється з датою

²⁰ Архипова М.І. Цивільно-правова охорона географічних зазначень в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Харків, 2006. С. 9–10.

одержання матеріалів НОІВ. При цьому, очевидно, наведеним юридичним фактом, який засвідчує подання заявки, є відповідна дія суб'єкта щодо подання сукупності матеріалів: відповідної заяви у довільній формі про реєстрацію географічного зазначення чи його використання, викладеного українською мовою; відомостей про заявника та його адресу, викладених українською мовою; заявлене географічне зазначення; назву товару, для якого заявляється такий географічне зазначення або право на використання вже зареєстрованого географічного зазначення; назву та межі, географічного місця, де виробляється товар і з яким пов'язуються особливі властивості, певні якості, репутація або інші характеристики товару; опис особливих властивостей товару, певних якостей, репутації або інших характеристик товару; дані щодо використання заявленого географічного зазначення на етикетці та при маркуванні товару; дані про взаємозв'язок особливих властивостей, певних якостей, репутації або інших характеристик товару з природними умовами чи людським фактором наведеного географічного зазначення.

На відміну від географічного зазначення в межах одного виду права інтелектуальної власності терміном виникнення права інтелектуальної власності на комерційне найменування є дата першого використання цього найменування, а щодо комерційної таємниці — дата набуття відповідною інформацією ознак такого об'єкту.

На стадії здійснення права на географічне зазначення прийнято розрізняти відповідний строк здійснення цивільного права та інтересу, який для наведеного об'єкта права інтелектуальної власності невизначений, оскільки правова охорона географічного зазначення діє безстроково, за винятком випадків дострокового припинення дії реєстрації географічного зазначення, передбачених спеціальним законом (ч. 1 ст. 6 Закону України «Про охорону географічних зазначень»). До того ж обов'язковою умовою підтримання такої правової охорони має бути у відповідності до ст. 504 ЦК України збереження характеристик товару (послуги), позначених цим зазначенням.

При цьому необхідно звернути увагу на можливість дострокового припинення правової охорони права на географічне зазначення як за суб'єктивних, так і об'єктивних причин, визначених зокрема у ст. 21 Закону України «Про охорону географічних зазначень». До таких обставин необхідно віднести набрання чинності рішенням суду у зв'язку з втратою товаром особливих властивостей або інших характеристик, описаних у Реєстрі (від дати, встановленої судом), відмову власника свідоцтва (від дати публікації відомостей про це у офіційному бюлетені НОІВ), у разі ліквідації юридичної особи або смерті фізичної особи, що є власником свідоцтва (з дати анулювання запису про реєстрацію юридичної або дати смерті фізичної особи). Останні дві підстави безпосередньо у Законі України «Про охорону географічних зазначень» детерміновані у формі словосполучення «географічне зазначення не використовується протягом семи років з дати публікації відомостей про реєстрацію географічного зазначення або з іншої дати після такої публікації» Тобто наведені підстави припинення відповідного права також поєднані з спливом зазначеного строку в сім років, що надає привід до розширення зазначеного переліку обставин не використання даного виду об'єкта права інтелектуальної власності. Більше того, в частині обох об'єктивних обставин чи доречним буде саме наявність судового рішення, яким встановлені дані факти. Коректніше все ж таки унормувати підстави припинення права інтелектуальної власності на географічне зазначення як в межах наявності об'єктивних обставин, які потребують судового розгляду, так і тих, які такого юридичного факту не вимагають, внаслідок їх легітимативності в інший спосіб.

4. Темпоральні обмеження приватних прав в умовах правового режиму воєнного стану

Конфлікт геополітичного характеру має вплив на суспільні процеси у низці країн, що прямо або опосередковано до нього

долучені, особливо у випадку його найвищого прояву у вигляді збройної агресії однієї країни (групи країн) по відношенню до іншої (групи країн). Такий вплив відображається на всіх сферах розвитку соціуму, що має реагувати на відповідні екзистенціальні виклики, у тому числі в рамках правового поля, що першим дає сходинку подібної асоціальної поведінки. Механізм правового регулювання всіх правовідносин, винятком з яких не є і цивільно-правові, формується на засадах адаптації змісту таких соціальних взаємин вимогам винятковості, якими є обставини введення воєнного стану. У структурі цього механізму важливе місце надається правому часу, як соціально-правовій та фізичній категорії.

У цивільному праві наявне коло наукових обґрунтувань правової природи темпоральних величин через розгляд їх в якості: підстави виникнення, припинення, відповідної трансформації цивільних правовідносин; складової змісту цивільних правовідносин у площині його реалізації; критерію правомірності поведінки учасників цивільних правовідносин. Такі міркування створюють передумови до дослідження правового часу у контексті динаміки здійснення суб'єктивного цивільного права та виконання суб'єктивного цивільного обов'язку від моменту його виникнення до припинення, що цілком узгоджується з фізичною сутністю такої категорії.

Згідно Закону України «Про правовий режим воєнного стану» (надалі — Закон) правовий режим воєнного стану охоплюється визначальними дефініціями: наділення відповідних органів державної влади, військового командування, військових адміністрацій та органів місцевого самоврядування повноваженнями, необхідними для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності; тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

З огляду на предмет дослідження виникає потреба розгляду обмеження прав і свобод учасників цивільних правовідносин через їх темпоральну складову.

Загалом, сутність обмеження суб'єктивного цивільного права у науці досить прискіпливо досліджена. Нормативна частина цивільного законодавства (ст. 13 ЦК України) надає визначення меж здійснення цивільного права, які визначені договором або актами цивільного законодавства. У наявних на сьогодні дослідженнях обмеження цивільного права визначено як елемент механізму правового регулювання, що спрямований на охорону прав суспільства, інших уповноважених осіб, здатний за допомогою специфічних законодавчих заборон, обов'язків чи дозволів впливати на звуження змісту суб'єктивного цивільного права та ускладнення його здійснення²¹. У власній інтерпретації обмеження цивільного права у порівнянні з обтяженням полягає у звуженні меж здійснення відповідного суб'єктивного права уповноваженої особи, яке не пов'язано з виникненням будь-яких додаткових прав у інших осіб, визначене нормативним приписом, договором або рішенням суду. При цьому, якщо в якості таких меж розглядати часові величини, які безпосередньо обмежують здійснення цивільних прав, а відповідно і кореспондуючих їм цивільних обов'язків, то маємо розуміння сутності правового часу саме у наведеному контексті²².

Водночас, природа вказаних обмежень цивільних прав, які викладені у дефініції поняття воєнного стану носить виключний характер, що пов'язано з спеціальною та винятковою процедурою встановлення таких обмежень. Дійсно, у відповідності до положень Конституції України права та свободи людини можуть бути обмежені за загальним правилом лише рішенням суду на підставі

²¹ Мічурін Є. О. Обмеження майнових прав фізичних осіб (цивільно-правовий аспект) : дис. ... д-р юрид. наук : спец. 12.00.03. Київ. 2009. С. 130.

²² Маковій В.П. Темпоральні величини у парадигмі модернізації цивільного законодавства. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. № 3 (112). С. 151.

відповідного припису законодавства. І лише у винятковому випадку, яким є обставина запровадження правового режиму воєнного стану, допускається обмеження прав та свобод людини у інший спосіб, зокрема шляхом унормування меж указом Президента України, як того вимагає ст. 6 Закону. Тобто, якщо мова йде про обмеження цивільних прав поза межами суб'єктивних правомочностей, визначених у рамках наведеного нормативно-правового акту Президента України, то вирішення цього питання треба шукати в площині внесення змін до відповідного закону.

Разом з тим, наявність екстраординарних обставин, які створюють перешкоди у здійсненні цивільних прав та виконанні цивільних обов'язків на прикладі умов воєнного стану, стає перепорою у належній реалізації змісту цивільних правовідносин, що аж ніяким чином не сприяє загальному суспільному порядку та нівелює цінності правової держави. Саме тому зазначені події сприяли внесенню змін до цивільного законодавства, у тому числі й щодо темпоральних величин. З наведеної позиції не випадковими стали зміни до ЦК України, які були прийняті ще навесні 2022 року, щодо темпоральних меж здійснення права: на пред'явлення вимоги до суду про захист цивільного права або інтересу (позовна давність), при тому як загальної, так і спеціальної; на реалізацію права переважної купівлі частки у праві спільної часткової власності; у змісті відносин поруки; на оскарження дій виконавця заповіту.

Наведені зміни носять дещо несистемний, винятковий та епізодичний характер, що пов'язано з екстраординарністю самої події воєнного стану. Однак, наявність у змісті цивільного законодавства на прикладі ЦК України положень про воєнний стан (ст.ст. 46, 263, 312, 353), як надзвичайний юридичний факт, й до введення воєнного стану у зв'язку з агресією проти нашої держави, свідчить про певну хибність щодо відсутності системного підходу до законодавчої ініціативи з трансформації цивільно-правових норм через несення змін саме до Прикінцевих та перехідних положень Кодексу.

Тому, вочевидь, доречно було б запропонувати дещо інший варіант змін до ЦК України в частині загальних положень про темпоральні обмеження змісту цивільних правовідносин у зв'язку з введенням правового режиму воєнного стану, а саме. Статтю 254 доповнити частиною шостою такого змісту:

«6. На період дії в Україні воєнного, надзвичайного стану, зупиняється перебіг строків:

1) невикористання сервітуту як підстави його припинення (стаття 406 цього Кодексу);

2) невикористання права користування чужою земельною ділянкою для забудови як підстави його припинення (стаття 416 цього Кодексу);

3) виконання рішення довірчого власника про дострокове виконання основного зобов'язання (стаття 597⁶ цього Кодексу);

4) договору (стаття 631 цього Кодексу);

5) попередження сторони договору найму про відмову від договору, укладеного на невизначений строк (стаття 763 цього Кодексу);

6) оренди житла з викупом (стаття 810¹ цього Кодексу);

7) ухилення замовника від прийняття виконаної підрядником роботи (стаття 853 цього Кодексу);

8) щодо вимоги про безоплатне усунення недоліків роботи, виконаної за договором побутового підряду, які можуть становити небезпеку для життя або здоров'я замовника та інших осіб (стаття 872 цього Кодексу);

9) нез'явлення замовника за одержанням виконаної роботи (стаття 874 цього Кодексу);

10) розпорядження комітентом своїм майном у випадку відмови комісіонера від договору комісії (стаття 1026 цього Кодексу);

11) щодо пред'явлення вимог банку про розірвання договору банківського рахунка (стаття 1072 цього Кодексу);

12) реєстрації як суб'єкта підприємницької діяльності спадкоємця для переходу до нього прав та обов'язків праволодильця за договором комерційної концесії (стаття 1127 цього Кодексу)».

Відповідним чином необхідно було б запропонувати також і зміни до статті 263 ЦК України в частині доповнення окремими підставами щодо зупинення перебігу строку позовної давності для осіб, які є позивачами або відповідачами із числа суб'єктів, що проходять службу у невійськових формуваннях та здійснюють відсіч та стримування збройної агресії РФ або інших держав проти України у період дії воєнного стану, а також щодо зупинення перебігу строку позовної давності у разі введення на території України або в окремих її місцевостях правового режиму воєнного чи надзвичайного стану.

Наведені пропозиції є більш обґрунтованими та доцільними у порівнянні з м'яко кажучи не досить раціональною нормотворчою діяльністю КМ України на прикладі постанови від 28 лютого 2022 року № 164 «Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану», де спотворюється зміст додаткового строку на прийняття спадщини й використовується термін «подовження» цього строку.

Однозначна позиція з цього питання Верховного суду України (п. 24 постанови Пленуму Верховного Суду України від 30.05.2008 року № 7 «Про судову практику у справах про спадкування») та Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ (Лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 16.05.2013 року № 24-753/0/4-13 «Про судову практику розгляду цивільних справ про спадкування»), згідно якої справа за позовом про надання додаткового строку для прийняття спадщини відкривається за умови: 1) відсутності згоди спадкоємців, які прийняли спадщину (ч. 2 ст. 1272 ЦК); 2) пропуску шестимісячного строку подання заяви про прийняття спадщини при відсутності інших спадкоємців, що прийняли спадщину й могли б дати письмову згоду на подання заяви нотаріусу про прийняття спадщини. Останній варіант є розширеним тлумаченням положень ч. 2 ст. 1272 ЦК²³.

²³ Маковій В.П. Строки прийняття спадщини в цивільному праві. *Південно-український правничий часопис*. 2014. № 1. С. 72–75.

Безумовно, розгляд питання темпоральних меж здійснення цивільних прав та виконання цивільних обов'язків під час воєнного стану займає відповідне місце у механізмі правового регулювання суспільних відносин за наведених екзистенціальних умов.

5. Окремі питання здійснення прав інтелектуальної власності в умовах правового режиму воєнного стану

Серед низки питань, які виникають при реалізації суб'єктивного права інтелектуальної власності в умовах правового режиму воєнного стану, варто виокремити питання реалізації повноважень авторів на службові об'єкти інтелектуальної власності, першочерговим використанням яких є забезпечення національних інтересів в сфері безпеки та оборони. Безумовно наведена думка логічно ув'язана зі змістом національної безпеки, під якою ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України» розуміє захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз. При цьому національні інтереси в якості об'єкту діяльності із забезпечення національної безпеки включають як життєво важливі інтереси людини, суспільства і держави, реалізація яких забезпечує державний суверенітет України, її прогресивний демократичний розвиток, так і безпечні умови життєдіяльності і добробут громадян нашої держави.

Органи та підрозділи, які формують сектор безпеки і оборони, реалізуючи свої повноваження в межах забезпечення національної безпеки створюють різні об'єкти науково-технічної творчості, щодо яких виникає питання правової охорони, захисту інтересів авторів, похідних суб'єктів, користувачів, суспільства і держави. Оскільки мова йде про забезпечення національної безпеки в екзистенціальних умовах правового режиму воєнного стану, то формується потреба вироблення правового механізму, який би забезпечив пріоритетність публічних інтересів у підтриманні публічного правопорядку,

з однієї сторони, а з іншої врахування приватних інтересів авторів та похідних суб'єктів права інтелектуальної власності, а подекуди й користувачів безпосередньо.

В межах останнього нормативного акту до числа суб'єктів сектора безпеки та оборони належать система органів державної влади, Збройні Сили України, військові формування, правоохоронні та розвідувальні органи, державні органи спеціального призначення з правоохоронними функціями, сили цивільного захисту, оборонно-промислового комплексу України, діяльність яких перебуває під демократичним цивільним контролем і відповідно до Конституції та законів України за функціональним призначенням спрямована на захист національних інтересів України від загроз, а також громадяни та громадські об'єднання, які добровільно беруть участь у забезпеченні національної безпеки України. Вочевидь, діяльність наведених суб'єктів сектору безпеки та оборони в умовах воєнного стану перш за все представлена категорією відповідних організації різного правового статусу, який охоплюється наведеним функціоналом. У зв'язку з цим виникає питання безпосередньої правової охорони прав та інтересів авторів, які виконують пов'язані із забезпеченням національної безпеки повноваження, та держави в особі роботодавців, якими є визначені органи та підрозділи з відповідним правовим статусом. Тобто, насправді, коли мова йде про створення об'єкта права інтелектуальної власності у сфері забезпечення національної безпеки, то питома вага таких результатів творчої, інтелектуальної власності підпадають під правовий режим службових об'єктів інтелектуальної власності. Більше того, враховуючи значимість таких розробок для суспільства, додатковим атрибутом наведених об'єктів інтелектуальної власності є їх секретність. Тому й вирішення колізійних моментів, пов'язаних з врегулюванням конфлікту інтересів авторів, похідних суб'єктів, якими є роботодавці або органи та підрозділи сектору безпеки та оборони, користувачів й суспільства має здійснюватись у площині правового режиму службового (секретного) об'єкта інтелектуальної власності.

Саме наведене й стало передумовою до підготовки ініціативною групою й подання на розгляд Верховної Ради України законопроекту від 17.03.2025 року № 13111²⁴. Сама назва законопроекту детермінує правовий режим таких об'єктів інтелектуальної власності — створення у зв'язку із проходженням військової служби. Аналіз його змісту свідчить спробу врегулювання суспільних відносин щодо результатів творчої, інтелектуальної власності, які створені працівниками, що реалізують повноваження у сфері забезпечення національної безпеки. Через це доречнішим було б інтерполювати предмет регулювання вказаних нормативно-правових приписів саме у площину захисту від загроз різного генезу національним інтересам. А, оскільки мова про розробку та прийняття цього законопроекту виникла саме у період дії правового режиму воєнного стану, коли більше обмежень вводяться в структуру механізму правового регулювання на користь задоволення публічного інтересу у порівнянні з приватним, то і встановлення правового режиму відповідних об'єктів інтелектуальної власності має бути релевантним екзистенціальним умовам існування суспільства та держави. Такий підхід створює підґрунтя до розширення кола суб'єктів сектору безпеки та оборони, в рамках функціоналу яких створюються аналогічні результати творчої, інтелектуальної діяльності тим, правовий режим котрих детерміновано у запропонованій авторами законопроекту редакції.

Тому потребує корегування підхід до детермінації правових засад регулювання відносин стосовно об'єктів інтелектуальної власності, які мають першочергове значення для забезпечення національної безпеки, особливо в умовах правового режиму воєнного стану,

Правове регулювання службових об'єктів та секретних результатів творчої, інтелектуальної діяльності здійснюється в межах

²⁴ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо прав інтелектуальної власності на об'єкти, створені у зв'язку із проходженням військової служби : проект Закону від 17.03.2025 року № 13111. *Верховна Рада України*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/56006>

низки нормативних актів, серед яких ЦК України, спеціальні закони з огляду на різновид відповідного об'єкта права інтелектуальної власності. Розглянутим законопроектом пропонується унормувати положення щодо таких об'єктів безпосередньо у спеціальному законодавстві, яке визначає правовий статус суб'єктів сектору безпеки та оборони з огляду на їх повноваження та інші засадничі підстави функціонування. Такий підхід пояснюється на думку розробників законопроекту тим, що норми ЦК України та спеціальних законів у сфері інтелектуальної власності не можуть бути поширені на об'єкти права інтелектуальної власності, створені військовослужбовцями, тобто працівниками в межах виконання повноважень військової служби. Тому створюється правова невизначеність у детермінації правового режиму таких результатів творчої інтелектуальної власності, які наслідок виникають передумови до порушення прав та охоронюваних інтересів творців, користувачів, держави та суспільства або так звана юридична невизначеність у даній сфері²⁵. Наведене обґрунтування дещо суперечить змісту правотворчості, особливо коли це має місце у проєкції на положення цивільного законодавства. Так, ст. 9 ЦК України встановлює порядок застосування положень даного кодифікованого нормативного акта до низки інших відносин, де встановлюється відношення загального та спеціального законодавства. Разом з тим, положення книги четвертої «Право інтелектуальної власності» узгоджує на тих же правових засадах співвідношення ЦК України як загального законодавства та закону у тій чи іншій сфері творчої, інтелектуальної діяльності як спеціального законодавства. Абзац третій частини другої ст. 4 ЦК України передбачає порядок здійснення законотворчості, пов'язаної з внесенням змін до цивільного законодавства, яке регулює відповідні суспільні відносини, в межах

²⁵ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо прав інтелектуальної власності на об'єкти, створені у зв'язку із проходженням військової служби : пояснювальна записка до проєкту Закону від 17.03.2025 року № 13111. *Вєрховна Рада України*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/pubFile/2807025>

якого передбачене релевантне внесення змін до ЦК України разом з відповідним спеціальним законом у певній сфері суспільного буття. Вочевидь, подібна процедура має передбачатись й в межах правового регулювання суспільних відносин, пов'язаних з набуттям та здійсненням прав на службові об'єкти інтелектуальної власності та секретні результати творчої, інтелектуальної діяльності в сфері забезпечення національної безпеки. Тому говорити про те, що наведене питання не врегульоване на рівні цивільного законодавства не доречно. Більше того, необхідно зважити на пропозиції ініціативної групи з приводу внесення змін до окремих спеціальних нормативно-правових актів цивільного законодавства, які детермінують правовий режим подібних об'єктів. Співвідношення ж механізму правового регулювання, визначеного такими нормативно-правовими актами у порівнянні з ЦК України, як зазначено вище, чітко регламентований в межах останнього.

Слушним у контексті предмету дослідження є підхід, який відображає характерні риси правового режиму службових об'єктів інтелектуальної власності у сфері забезпечення національної безпеки і оборони, серед яких: чітке визначення порядку їх використання, де на першому плані знаходиться суспільний інтерес; належність майнових прав державі в особі відповідного суб'єкта сектору безпеки і оборони; узгодження зі змістом законодавства із охорони державної таємниці; створення компенсаторного механізму для патентовласників з огляду на обмеження їх прав на подібний об'єкт як в рамках трудових, так і цивільно-правових інститутів²⁶.

З іншого боку пропонується детермінувати саме патентування подібних об'єктів, на прикладі секретних винаходів і корисних моделей, саме як засіб до захисту національних інтересів України, як наслідком в якості одного із способів забезпечення національної

²⁶ Москалюк Н.Б. Особливості правового статусу держави як суб'єкта права інтелектуальної власності на секретні винаходи та корисні моделі. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2016. № 4. С. 56–57.

безпеки²⁷. Дійсно, за таких умов патентування створює механізм правової охорони подібних об'єктів, що являє собою систему нормативних приписів у сфері захисту як інтелектуальної власності, забезпечення національної безпеки, так і охорони державної таємниці.

Додатковим атрибутом правового режиму службових та секретних об'єктів інтелектуальної власності у проекції на спеціальне законодавство у цій сфері є цивільно-правовий договір, який покликаний деталізувати особливості правового регулювання наведених відносин у площині визначення кола прав та обов'язків автора, роботодавця та держави, а також обсягу та змісту їх обмежень з метою упорядкування правового механізму охорони публічних та приватних інтересів зазначених суб'єктів²⁸.

З іншого боку окремо ставиться питання співвідношення положень трудового та цивільно-правового договору в якості джерел правового регулювання суспільних відносин стосовно наведеної категорії результатів творчої, інтелектуальної діяльності. При цьому надається перевага останньому договору, що пояснюється субсидіарністю цивільно-правового договору по відношенню до трудового та сферою охорони інтелектуальної власності саме посередництвом цивільно-правових конструкцій²⁹.

Аналіз положень законопроекту свідчить про невластиве захоплення ініціатором даного документу нормотворчістю для нормотворчості, коли наявне надмірне унормування вже наявних позицій спеціального законодавства в частині розподілу змісту прав щодо службових, секретних об'єктів інтелектуальної власності в сфері забезпечення національної безпеки.

²⁷ Вербенський М., Филь С. Патентування секретних винаходів і корисних моделей. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2020. № 4. С. 24–31.

²⁸ Бакало Р.В., Варченко О.М., Бакало І.І. Захист права інтелектуальної власності науковими установами військових формувань. *Честь і закон*. 2018. № 3 (66). С. 76–77.

²⁹ Дмитришин В.С. Набуття та передавання прав на службові об'єкти інтелектуальної власності. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2022. Випуск 2(54). С. 48–49.

З урахуванням викладеного, доречно було б детермінувати особливості обмеження прав автора об'єкту, що є засобом до забезпечення національної безпеки, на користь держави в особі відповідного орган та підрозділу, який є суб'єктом сектору безпеки та оборони. Систематизувати такі норми в межах спеціального законодавства, яке регулює відносини власності, узгодивши загальний правовий режим. Окремо необхідно згрупувати норми, які регулюють такі відносини, в межах Закону України «Про національну безпеку України», поширивши подібний правовий режим на об'єкти створені в межах професійної діяльності працівників всіх суб'єктів сектору безпеки та оборони. Порядок визнання прав та особливості їх здійснення можна теж відобразити в цьому нормативно-правовому акті або інтерпретувати на рівні підзаконного нормативно-правового акта. Головним при цьому є визначення форми та змісту обмеження прав авторів відповідних результатів творчої, інтелектуальної діяльності саме на рівні закону.

Отже, термін (строк) як темпоральна величина у повній мірі може бути розглянутий в якості елементу правового механізму обмеження суб'єктивного права інтелектуальної власності на етапі його виникнення, здійснення або припинення. При цьому такі обмеження відзначені наявністю загальних та екзистенціальних умов, а останні на сьогодні представлені наявністю правового режиму воєнного стану.

Термін (строк) як момент виникнення будь-якого із різновидів права інтелектуальної власності, як правило, розглядається як загальний та спеціальний, де перший безпосередньо пов'язаний з правовою природою результатів інтелектуальної власності, а другий з сутнісними особливостями окремих із них. Окремо деталізовано особливості терміну у порівнянні зі строком й наголошено на специфіку саме вітчизняної моделі зазначеного різновиду правового часу. Вказано на особливості дії темпоральних категорій на суспільні відносини з огляду на їх місце у структурі механізму правового регулювання, значення для подальшого розвитку відповідних взаємин.

У розрізі здійснення права інтелектуальної власності стосовно тієї чи іншої групи об'єктів піддано детальному вивченню питання обмежувального впливу терміну (строку) на зміст таких відносин з урахуванням місця часу у динаміці цих взаємин, в момент виникнення, здійснення чи їх припинення.

Більшої уваги приділено питанню долучення часових величин до врегулювання суспільних відносин щодо літературного твору, торговельної марки, географічного зазначення, зокрема з урахуванням інноваційних тенденцій використання цих об'єктів посередництвом комп'ютерних мереж, тощо. Запропоновано удосконалити реєстраційні процедури при легітимації права на результати творчої, інтелектуальної діяльності задля забезпечення ширших гарантій правової охорони права інтелектуальної власності.

За наслідками компаративного дослідження надані пропозиції щодо приведення вітчизняного законодавства з питань виникнення права інтелектуальної власності на окремі об'єкти у відповідність до міжнародного законодавства й усунення у цій сфері певних прогалів та колізій, зокрема з приводу розробки законопроектів на розвиток положень ЦК України щодо правової охорони наукового відкриття.

Окремо здійснено аналіз механізму правового регулювання приватних суспільних відносин, у тому числі у сфері інтелектуальної власності, в умовах правового режиму воєнного стану, де висловлені пропозиції, які слугують меті встановлення компромісу у поєднанні публічного та приватного інтересу задля забезпечення національної безпеки й створення сприятливих умов для реалізації приватних прав.

У контексті наведеного проаналізовано зміст законопроекту, який покликаний забезпечити, з одного боку, права авторів-працівників органів і підрозділів сектору безпеки та оборони, які продукують об'єкти інтелектуальної власності у сфері національної безпеки, а з іншого — інтереси держави та суспільства щодо захисту національних інтересів. У зв'язку

з цим визначені характерні риси таких результатів творчої, інтелектуальної діяльності, особливості визначення їх правового режиму, запропоновані зміни до чинного законодавства, які б забезпечили релевантне співвідношення публічних та приватних інтересів стосовно цих об'єктів в умовах правового режиму воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Архипова М.І. Цивільно-правова охорона географічних зазначень в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Харків, 2006. 20 с.
2. Бакало Р.В., Варченко О.М., Бакало І.І. Захист права інтелектуальної власності науковими установами військових формувань. *Честь і закон*. 2018. № 3 (66). С. 75–78.
3. Басай О.В. Первинні підстави виникнення прав інтелектуальної власності. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»* : зб. наук. пр. / редкол.: С.В. Ківалов (голов. ред.), В.М. Дрьомін (заст. голов. ред.), Ю.П. Аленін та ін. Одеса : Юрид. а-ра, 2012. Т. 12. С. 383–391.
4. Бурим Ю.О. Поняття та ознаки літературного твору. *Від громадянського суспільства — до правової держави* : тези VIII Міжнародної наукової Internet-конференції студентів та молодих вчених. Харків : Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, 2013. С. 73–77.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
6. Вербенський М., Филь С. Патентування секретних винаходів і корисних моделей. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2020. № 4. С. 24–31.
7. Воронін Я.Г. Цивільно-правова охорона винаходів в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2009. 16 с.

8. Денисова Р.О. Право інтелектуальної власності на твір науки (авторсько-правовий аспект) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Харків, 1999. 21 с.

9. Дмитришин В.С. Набуття та передання прав на службові об'єкти інтелектуальної власності. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право.* 2022. Випуск 2(54). С. 45–50.

10. Луць В.В. Строки і терміни у цивільному праві : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2013. 320 с.

11. Москалюк Н.Б. Особливості правового статусу держави як суб'єкта права інтелектуальної власності на секретні винаходи та корисні моделі. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2016. № 4. С. 54–58.

12. Маковій В.П. Правова природа темпоральних величин як засобу до обмеження цивільних прав та обов'язків. *П'ять юридичні диспути з актуальних проблем приватного права присвячені пам'яті Є.В. Васьковського* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (до 150-річчя Одеського національного університету І.І. Мечникова), 22 травня 2015 року. Одеса : Астропринт, 2015. С. 157–161.

13. Маковій В.П. Строки прийняття спадщини в цивільному праві. *Південноукраїнський правничий часопис.* 2014. № 1. С. 72–75.

14. Маковій В.П. Темпоральні величини у парадигмі модернізації цивільного законодавства. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.* 2021. № 3 (112). С. 148–153.

15. Маковій В.П. Термін серед темпоральних обмежень суб'єктивного права інтелектуальної власності. *Порівняльно-аналітичне право.* 2015. № 4. С. 122–126.

16. Мічурін Є. О. Обмеження майнових прав фізичних осіб (цивільно-правовий аспект) : дис. ... д-р юрид. наук : спец. 12.00.03. Київ, 2009. 463 с.

17. Петренко І. Правова характеристика літературного твору як об'єкта авторського права. *Теорія і практика інтелектуальної власності.* 2014. № 6. С. 40–47.

18. Петренко С.А. Правова охорона комп'ютерної програми як об'єкта інтелектуальної власності: шляхи розвитку : автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2010. 19 с.

19. Піхурець О.В. Охорона прав на торговельну марку (цивільно-правовий аспект) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Харків, 2005. 21 с.

20. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо прав інтелектуальної власності на об'єкти, створені у зв'язку із проходженням військової служби : пояснювальна записка до проекту Закону від 17.03.2025 року № 13111. *Верховна Рада України*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/pubFile/2807025>

21. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо прав інтелектуальної власності на об'єкти, створені у зв'язку із проходженням військової служби : проект Закону від 17.03.2025 року № 13111. *Верховна Рада України*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/56006>

22. Про охорону прав на наукові відкриття : проект Закону від 25 травня 2006 року № 0926. *Верховна Рада України*. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=27373

23. Цивільне право України: Академічний курс : підруч. У двох томах / за заг. ред. Я.М. Шевченко. Київ : Ін Юре, 2003. Кн. 1. 520 с.

24. Цивільний кодекс України : науково-практичний коментар / за ред. Є.О. Харитонова, О.М. Калітенко. Харків : Одиссей, 2004. 856 с.

25. Черепяхин Б.Б. Волеобразование и волеизъявление юридического лица. *Правоведение*. 1958. № 2. С. 43–50.

26. Чурпіта Г.В. Авторське право на твори образотворчого мистецтва : автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2003. 21 с.

Анотація

Дана стаття присвячена питанню включення до механізму правового регулювання суспільних відносин щодо результатів творчої та інтелектуальної діяльності часових категорій в якості обмеження відповідних прав. Наведені правові категорії розглядаються в якості обмежувального

засобу здійснення змісту таких взаємин за звичайних та екзистенціальних умов. Правовий час інтерпретується у двох взаємовиключних поняттях: строк і термін. Темпоральні величини характеризуються у розрізі наступних етапів існування суб'єктивного права інтелектуальної власності: 1) виникнення; 2) здійснення; 3) припинення. Зокрема, окрема увага приділяється визначенню місця терміну (строку) посеред інших важелів регулювання відносин інтелектуальної власності. Більш детального дослідження зазнає питання використання терміну у правовому регулюванні суспільних відносин щодо окремих результатів творчої, інтелектуальної діяльності, як-то: літературний твір, торговельна марка, географічне зазначення. Робиться висновок про вагомую роль темпоральних величин як засобу до гармонійного поєднання приватного та публічного інтересу при реалізації права на творчу, інтелектуальну діяльність. Досліджується вплив темпоральних обмежень приватних прав та інтересів в умовах правового режиму воєнного стану. Деталізовані особливості обмеження приватних прав в умовах правового режиму воєнного стану щодо результатів творчої, інтелектуальної діяльності у сфері національної безпеки.

Наукове видання

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДОТРИМАННЯ
ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА
В УМОВАХ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕЖИМУ
ВОЄННОГО СТАНУ**

Колективна монографія

Верстка *Н. Ковальчук*

Обкладинка *А. Юдашкіна*

Технічне редагування *О. Гринюк*

ЮРИДИКА
ВИДАВНИЦТВО

Підписано до друку 07.10.2025 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Warnock. Цифровий друк.
Ум. друк. арк. 48,83. Наклад 300.
Замовлення № 085м-1125.
Віддруковано з готового оригінал-макета.

Видавництво і друкарня – Видавництво «Юридика»
65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглезі, 6/1
Телефони: +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08
E-mail: mailbox@juridica.od.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7653 від 18.08.2022 р.